

ศึกษาการบรรลุธรรมของสหชาติของพระพุทธเจ้าเชิงเปรียบเทียบ

A Comparative Study of the Enlightenment of
Concomitants by Birth of the Buddhaแม่ชีธัญธารีย์ ฉัฐบวรสิทธิ์^๑

Mother Thanyatharee Chatbawornsit

พระครูพิพิธวรกิจจานุการ^๒

Phakoorpipitawarakitchanukarn

บทคัดย่อ

บทความสารนิพนธ์เรื่อง “ศึกษาการบรรลุธรรมของสหชาติของพระพุทธเจ้าเชิงเปรียบเทียบ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติและการสั่งสมบารมีของสหชาติของพระพุทธเจ้าและเพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติเพื่อการบรรลุธรรมของสหชาติของพระพุทธเจ้า พบว่าการสั่งสมบารมีของสหชาติ (เกิดพร้อมวัน เดือน ปี เดียวกัน) ทั้ง ๗ คือ พระอานนท์ พระกาฬทายี พระฉันทะ พระยโสธราเถรี (พระภัททากัจจानาเถรี) ม้ากัณฐกะ ต้นศรีมหาโพธิ์ ชุมทรัพย์ทั้ง ๔ โดยการตั้งจิตอธิษฐานปรารถนาและสั่งสมบารมีอย่างมุ่งมั่น ทำให้ได้เกิดเป็นอริยสาวกของพระพุทธเจ้า ได้รับยกย่องเป็นเอตทัคคะ และได้เกิดเป็นสหชาติของพระพุทธเจ้า การบำเพ็ญบารมี ๑๐ ประการ คือ ๑) ทานบารมี ๒) ศีลบารมี ๓) เนกขัมมบารมี ๔) ปัญญาบารมี ๕) วิริยบารมี ๖) ขันติบารมี ๗) สัจจบารมี ๘) อธิษฐานบารมี ๙) เมตตาบารมี ๑๐) อุเบกขาบารมี แบ่งเป็นระดับคือ ๑) บารมี ๒) อุปบารมี ๓) ปรมัตถบารมี รวมเรียกว่า บารมี ๓๐ ทัศ และมีวิธีการปฏิบัติเพื่อการบรรลุธรรมของสหชาติคือ พระอานนท์ได้เจริญกายนุสัสสนา หมวดสัมปชัญญะ พระกาฬทายี เจริญวิปัสสนาโดยกำหนดรู้อัสวะ ๓ พระยโสธราเถรี เจริญสมณะและยกจิตขึ้นวิปัสสนา พระอริยสาวกทั้ง ๓ บรรลุพระอรหันต์ ได้วิชา ๓ และคุณพิเศษคือ ปฏิสัมภีทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญา ๖ ส่วนพระฉันทะได้ฟังปฏิจจสมุปาบาท ซึ่งเป็นองค์ของธัมมานุสัสสนาสติปัญญา ได้บรรลุพระอรหันต์ ม้ากัณฐกะได้บรรลุโสดาบันหลังได้จัดเป็นกัณฐกะเทพบุตรแล้วได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้า ต้นศรีมหาโพธิ์และชุมทรัพย์ ทั้ง ๒ เป็นสัญลักษณ์แสดงความสมบูรณ์ของพระพุทธเจ้า

คำสำคัญ: ๑.การบรรลุธรรม, ๒.สหชาติ, ๓.เชิงเปรียบเทียบ

Abstract

This article contains the following purposes; to study the history and perfection-accumulating of ๗ concomitants by birth of the Buddha and to study the practical way to get

^๑ นิสิตปริญญาโท สาขาวิปัสสนาภาวนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม Email : Motherthanyatharee@gmail.com

^๒ อาจารย์ที่ปรึกษา

enlightenment of concomitants of the Buddha. The findings were that the perfection accumulating of ๗ concomitants; Ananda Thera, Kaludayi Thera, Channa Thera, Yasodhara Theri, Kanthaka horse, Bodhi tree and ๔ treasures are done through wish-resolution with purposive intention leading them to be the Noble One as the Buddha's excellency and completed their concomitants with birth of the Buddha in their last life. Perfection-accumulating contains of ๑๐ virtues; ๑) giving, ๒) morality, ๓) renunciation, ๔) wisdom, ๕) effort, ๖) forbearance, ๗) truthfulness, ๘) resolution, ๙) loving-kindness, and ๑๐) equanimity. There are ๓ levels of these perfections; ๑) ordinary, ๒) middle, and ๓) absolute perfection, totally called as ๓๐ perfections. The practical way for enlightenment of concomitant disciples of the Buddha revealed that Ananda Thera, after having listened the Buddha's teaching, had cultivated awareness in contemplation on body, Kaludayi Thera cultivated insight with contemplating on ๓ influxes, Yasodhara Theri had developed tranquility at first and insight. The said ๓ disciples finally gained enlightenment with extra qualifications; ๓ knowledges, ๔ discriminations, ๘ liberations, ๖ superknowledges. Channa Thera listened teaching of dependent origination which included in Dhammanupassana and then attained Arahantaship. Kanthaka horse after death had attained Sotapanna in the form of deity because of listening of the Buddha's teaching. Buddhi tree and ๔ treasures represented the sign of the complete perfections of the Buddha.

Keyword: ๑.Enlightenment, ๒.Concomitants by birth, ๓.Comparative

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งปัญญาที่พระพุทธเจ้าพระนามว่า พระโคตมพุทธเจ้า ทรงได้ตรัสรู้ธรรมด้วยพระองค์เอง และสั่งสอนชนทั้งปวงให้ปฏิบัติตามสามารถพ้นทุกข์ได้จริง แต่กว่าจะเป็นพระพุทธเจ้าต้องสั่งสมบุญบารมียาวนานถึง ๒๐ อสงไขยกับอีกหนึ่งแสนกัปและเมื่อพระโคตมพุทธเจ้า (วิมพา. (ไทย) ๑/๑/๑.) ทรงสั่งสมบารมีเป็นพระโพธิสัตว์มาจนเหลือเวลาอีก ๔ อสงไขยกับเศษแสนกัปและได้รับพยากรณ์ครั้งแรกเมื่อเกิดเป็น “สุเมธดาบส” ได้รับพยากรณ์จากพระที่ปึงกรสัมมาสัมพุทธเจ้า กาลนั้นสุเมธออกบวชเป็นฤๅษีบำเพ็ญตบะอยู่ในป่าภายใน ๗ วัน ท่านก็ได้บรรลุฌานสมาบัติ ๘ เกิดอภิญญาต่างๆ วันหนึ่งสุเมธดาบสเหาะมาทางอากาศ เห็นคนกำลังถากถางทางเพื่อต้อนรับพระพุทธเจ้าพระที่ปึงกร พอได้ยินว่าพระพุทธเจ้าจะเสด็จมาก็เกิดศรัทธาขอร่วมด้วย ขณะทำอยู่คิดไปพลางว่า “พุทโธพุทโธ” แต่งานไม่เสร็จดี พระที่ปึงกรสัมมาสัมพุทธเจ้าพร้อมด้วยพระสาวก ๔ แสนรูปเดินทางมาถึง สุเมธดาบสเห็นว่าหนทางยังปรับแต่งไม่เสร็จยังคงขึ้นและขึ้นโคลนเลนอยู่ จึงนอนคว่ำราบลงบนพื้นที่ขึ้นและเอาแผ่นหลังต่างสะพานด้วยคิดว่า “พระพุทธเจ้าพร้อมทั้งสาวกผู้เป็นศิษย์คงเหยียบเราเสด็จไปเถิด อย่าทรงเหยียบเปือกตมนั้นเลย ชื่อนั้นจักเป็นประโยชน์แก่กุลแก่เรา” (ขุ.พุทธ. (ไทย) ๓๓/๕๓/๕๗๒-๕๗๓.) พระพุทธเจ้าที่ปึงกร เสด็จประทับยืนอยู่เหนือศีรษะสุเมธดาบส ตรัสพระดำรัสว่า “เธอทั้งหลาย จงดูขุณฺโณดาบสนี้ ผู้มีตบะแก่กล้าในกัปอันประมาธมิได้นับจากกัปนี้

ไป เขาจักเป็นพระพุทธรเจ้าในโลก เมื่อสุเมธดาบสได้ยินเช่นนั้นก็มีความปลื้มปิติใจที่ความปรารถนาของตนเองจะสำเร็จผลในอนาคต จากนั้นสุเมธดาบสได้นำดอกไม้พร้อมของหอมมาบูชาพระที่ปึงกรพระพุทธรเจ้าโดยกระทำประทักษิณ

ในกาลนั้น“สมิตตากุมารี”เห็นเหตุการณ์ทั้งหมดบังเกิดความยินดีปรีดา ได้นำดอกอุบลสดกระทำการสักการบูชาสมเด็จพระที่ปึงกรสัมมาสัมพุทธรเจ้า ถิ่นวาจาตั้งปณิธานของนางในขณะนั้นว่า “ด้วยเดชะอาณิสสงส์ที่ข้าพระบาทน้อยได้กระทำการบูชาแก่สมเด็จพระพุทธรองค์เจ้าในกาลบัดนี้ ขอให้สุเมธฤๅษี จงเป็นสามีของข้าพระบาทสมใจปรารถนาในภายภาคหน้าด้วยเถิด” และพระที่ปึงกรพระพุทธรเจ้า ทรงพยากรณ์สมิตตากุมารีกับสุเมธดาบสว่า “ท่านฤๅษีผู้เป็นใหญ่ อุบาสิกาผู้นี้จักเป็นผู้มีจิตเสมอกัน มีการกระทำเสมอกัน มีปกติทำร่วมกัน จักเป็นที่น่ารัก เพราะการกระทำเพื่อประโยชน์แก่ท่าน มีฤทธิ์ เป็นธรรมทายาทของท่าน จักรักษาคุณธรรมทั้งหลาย จะอนุเคราะห์ท่านจักบำเพ็ญบารมีเพื่อท่าน ละกิเลสได้ตั้งพยาหาราชสีห์ละกรงแล้ว จักบรรลุพระโพธิญาณ” สมิตตากุมารีคือ อดีตชาติของพระยโสธราเถรี ๑ ใน ๗ สหชาติ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), , ๒๕๕๖), หน้า ๔๐๘.) ของพระพุทธรเจ้า สหชาติมีทั้งที่เป็นบุคคล สัตว์และสิ่งของ รวม ๗ คือ ๑) พระอานนท์ (อำพัน-สุมารัตน์ วิประภษิต, ๒๕๕๓), หน้า ๖๓๗.) ๒) พระกาฬทายี ๓) พระฉันทะ ๔) พระยโสธราเถรี (จำเนียร ทรงฤกษ์, ๒๕๕๓), หน้า ๒๔๐.) ๕) ม้ากัณฐกะ (คณะกรรมการโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว,๒๕๔๖), หน้า ๑๒๑.) ๖) ต้นศรีมหาโพธิ์ (พระมหาประมวล ฐานทตโต (บุลาสม), ๒๕๔๘), หน้า ๓๔, ๘๕.)๗) ขุมทรัพย์ทั้งสิ้น การที่บุคคลจะได้เกิดร่วมกันจะต้องมีปัจจัยเป็นองค์ประกอบคือ ศรัทธา ศีล จาคะและปัญญา เสมอกัน มีปัจจัยทั้งในอดีตชาติและในปัจจุบันชาติ แล้วการที่จะได้เกิดเป็นสหชาติของพระพุทธรเจ้า ซึ่งหมายถึง การเกิดร่วมเวลา วัน เดือน ปี เดียวกันกับพระพุทธรเจ้านั้น เป็นสิ่งยากยิ่งนัก อะไรเป็นปัจจัย แล้วทำอย่างไรจึงได้เกิดเป็นสหชาติ สหชาติมีความเป็นมาอย่างไร มีความสำคัญอย่างไร จากความเป็นมาและปัญหาดังกล่าว การวิจัยเรื่อง ศึกษาการบรรลุธรรมของสหชาติของพระพุทธรเจ้าเชิงเปรียบเทียบ รวมถึงศึกษาประวัติและการสั่งสมบารมีของสหชาติของพระพุทธรเจ้าและศึกษาวิธีการปฏิบัติเพื่อการบรรลุธรรมของสหชาติของพระพุทธรเจ้าด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑ เพื่อศึกษาประวัติและการสั่งสมบารมีของสหชาติของพระพุทธรเจ้า
- ๒ เพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติเพื่อการบรรลุธรรมของสหชาติของพระพุทธรเจ้า

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาการบรรลุธรรมของสหชาติของพระพุทธรเจ้าเชิงเปรียบเทียบ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยมุ่งศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติและการสั่งสมบารมี และวิธีปฏิบัติเพื่อการบรรลุธรรมของสหชาติของพระพุทธรเจ้า โดยกำหนดขั้นตอนการวิจัยดังต่อไปนี้

๑. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙ และพระไตรปิฎกและอรรถกถาภาษาไทย ฉบับมกุฏราชวิทยาลัย ๒๕๔๔

๒. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ โดยศึกษาอรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๖๐ คัมภีร์ปกรณ์วิเสสวิสุทธิมรรค ตำราวิชาการทางพระพุทธศาสนา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นการอธิบายขยายเนื้อหาเพิ่มเติมจากในพระไตรปิฎก และอรรถกถา

๓. เรียบเรียงข้อมูล ประมวลข้อมูล และตรวจสอบความสอดคล้องกับคัมภีร์พระไตรปิฎก

๔. นำเสนอและตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์โดยอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ

๕. แก้ไขและปรับปรุง นำเสนองานวิจัย

ผลการวิจัย

การสั่งสมบารมีของสหชาติของพระพุทธเจ้า มีความแตกต่างกัน การตั้งความปรารถนาแตกต่างกัน ระยะเวลาในการสั่งสมบุญบารมีไม่เท่ากัน เช่น พระอานนท์ พระกาฬุทายี ตั้งความปรารถนาเป็นอริยสาวกที่เป็นเอตทัคคะ บำเพ็ญบารมี ๑๐๐,๐๐๐ กัป พระยโสธราเถรี หรือ พระภัททากัจจानาเถรี ตั้งความปรารถนาเป็นคู่อริ คู่บารมีของพระโพธิสัตว์ ต้องบำเพ็ญบารมี ๔ อสงไขยกับเศษ ๑๐๐,๐๐๐ กัป รวมถึงพระฉันทะและกัณฐกะเทพบุตร มิได้ตั้งความปรารถนาแต่ก็มีบุญบารมีที่สั่งสม และต่างก็กระทำซึ่งการสั่งสมบารมีอย่างยิ่งตามความปรารถนานั้นๆ เมื่อบารมีสมบูรณ์จึงได้เกิดเป็นสหชาติของพระพุทธเจ้าในชาติสุดท้าย และถึงพร้อมด้วยการประพฤติปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ทำให้วิธีการปฏิบัติเพื่อการบรรลุธรรมของสหชาติ มีทั้งการปฏิบัติสมถยานิก และวิปัสสนยานิก จนได้บรรลุอมตธรรมต้องอาศัยการบำเพ็ญสั่งสมบารมีในอดีตชาติเป็นเหตุปัจจัยเกื้อกูลให้ปัจจุบันชาติที่มี ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา พัฒนาก้าวหน้าขึ้นตามลำดับตามแนวทางการปฏิบัติ สติปัญญา ๔ เห็นความจริงอันประเสริฐ คือ อริยสัจ ๔ บรรลุอรหัตตผล ได้วิชชา ๓ พร้อม คุณวิเศษ ปฏิสัมภีทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญาญา ๖ ผู้ปฏิบัติจนสำเร็จพระอริยบุคคลขั้นที่ ๔ คือ พระอรหันต์ ได้สำเร็จ วิชชา ๓ และคุณวิเศษ อาจจะไม่ได้เท่ากัน เช่น พระอานนท์ พระกาฬุทายี และพระภัททากัจจानาเถรี บรรลุอรหัตตผล ได้วิชชา ๓ พร้อมคุณวิเศษ ปฏิสัมภีทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญาญา ๖ มีเพียงพระภัททากัจจानาเถรี ที่ได้มหาอภิญาญาคือสามารถระลึกอดีตชาติ ๑ อสงไขยเศษแสนกัป ในการระลึกเพียงครั้งเดียว ส่วนพระฉันทะได้สำเร็จพระอรหัตตผล ไม่มีหลักฐานปรากฏว่าได้วิชชา ๓ และคุณวิเศษ ส่วนมังกัณฐกะได้บรรลุโสดาบันเมื่อสิ้นชีพไปเกิดเป็นกัณฐกะเทพบุตรที่สวรรค์ชั้นดาวดึงส์และได้ฟังพระสัทธรรมต่อหน้าพระพักตร์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งจะสำเร็จอรหัตตผลในอนาคตอย่างแน่นอน

อภิปรายผล

๑. ประวัติและการสั่งสมบารมีของสหชาติของพระพุทธเจ้า

ประวัติและการสั่งสมบารมีของสหชาติทั้ง ๗ ของพระพุทธเจ้า มีความเกี่ยวข้องกันและกันทั้งสิ้นนับภพชาติไม่ถ้วน โดยไม่มีอะไรเป็นเหตุหรือปัจจัยบังเอิญเลย และการที่จะได้เกิดเป็นสหชาติของพระพุทธเจ้านั้น จะต้องสั่งสมบารมีอย่างมุ่งมั่นและสมบูรณ์ถึงพร้อมเพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายอันสูงสุดและตามที่ได้ตั้งความปรารถนาไว้ จึงจะต้องปฏิบัติและบำเพ็ญบารมีถึง ๑๐ ประการ คือ ๑) ทานบารมี ๒) ศีลบารมี ๓) เนกขัมมบารมี ๔) ปัญญาบารมี

๕) วิริยบารมี ๖) ขันติบารมี ๗) สัจจบารมี ๘) อธิษฐานบารมี ๙) เมตตาบารมี ๑๐) อุเบกขาบารมี และยังบำเพ็ญ เป็น ๓ ระดับคือ ๑) ชั้นบารมี ๒) ชั้นอุบารมี ๓) ชั้นปรมัตถบารมี รวมเรียกว่า บารมี ๓๐ ทศ การบำเพ็ญบารมี เพื่อการบรรลุธรรมได้จะต้องสั่งสมและบำเพ็ญบารมีเพิ่มพูนเป็นกำลังในการประหารกิเลสที่เกาะเกี่ยวในจิตใจ การ เวียนตายเวียนเกิดในแต่ชาติภพต้องหมั่นสั่งสมความดีและมีวิริยะระวังรักษาจิต ต้องฝ่าฟันอุปสรรคต่อสู้กับกิเลสที่ ผังลึกอยู่ในจิตในใจ ทนลำบากทั้งกายและใจ เพราะการบำเพ็ญบารมีเป็นแนวทางปฏิบัติที่ผู้ปรารถนาความหลุด พ้นจากทุกข์ในสังสารวัฏ บารมีจึงก่อให้เกิดประโยชน์สุขทั้งตนเองและผู้อื่น ผลสุดท้ายก็เพื่อการสิ้นสุดแห่งกองทุกข์ ทั้งปวง สิ้นสุดการเวียนเกิดเวียนตาย ได้พบความสุขอย่างแท้จริง ได้บรรลุธรรมในขั้นสูงสุด คือ นิพพาน

๒. วิธีปฏิบัติเพื่อการบรรลุธรรมของสหชาติของพระพุทธเจ้า

การบรรลุธรรมจะต้องมีการประพฤติปฏิบัติที่สั่งสมบารมีจากอดีตชาติมาดีแล้วเป็นเหตุและเป็นปัจจัย อันเกื้อกูลต่อการบรรลุธรรมในปัจจุบันชาติ (จำเนียร ทรงฤกษ์.,๒๕๕๓) โดยมีปัจจัย คือ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา เป็นบาทฐานและพัฒนาก้าวหน้าขึ้นตามลำดับตามแนวทางการปฏิบัติสติปัญญา ๔ คือ กาย เวทนา จิต และ ธรรม เห็นตามความเป็นจริงอันประเสริฐ คือ อริยสัจ ๔ (ทุกข์ ความรู้ สมุทัย ความละ นิโรธ ควรทำ ให้แจ้ง และ มรรค ควรทำให้เจริญ) บรรลุอรหัตตผล ได้วิชา ๓ พร้อมคุณวิเศษ ปฏิสัมภทา ๔ วิโมกข์ ๘ และ อภิญญา ๖ ผู้ปฏิบัติจนสำเร็จพระอริยบุคคลขั้นที่ ๔ คือพระอรหันต์ ได้สำเร็จ วิชา ๓ และคุณวิเศษ อาจจะไม่ได้ไม่ เท่ากัน เช่น พระอานนท์ พระกาฬทายี และพระยโสธราเถรีหรือพระภัททากัจจนาเถรี บรรลุอรหัตตผล ได้วิชา ๓ พร้อมคุณวิเศษ ปฏิสัมภทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ มีเพียงพระภัททากัจจนาเถรี ที่ได้มหาอภิญญาคือ สามารถระลึกอดีตชาติ ๑ อสงไขยเศษแสนกัป ในการระลึกเพียงครั้งเดียว ส่วนพระฉันทะได้สำเร็จพระอรหัตตผล ไม่มีหลักฐานปรากฏว่าได้คุณวิเศษ ส่วนมัททกัณฐกะได้บรรลุโสดาบันเมื่อสิ้นชีพไปเกิดเป็นกัณฐกะเทพบุตรขึ้น ดาวดึงส์และได้ฟังพระสัทธรรมต่อหน้าพระพักตร์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งจะสำเร็จอรหัตตผลในอนาคตอย่าง แน่นนอน(อำพัน-สุมารัตน์ วิประภิต. (๒๕๕๓).

การเปรียบเทียบการบรรลุธรรมของสหชาติ การบรรลุธรรม หรือ การบรรลุอริยบุคคล ของสหชาติของ พระพุทธเจ้า มีวิธีการปฏิบัติเพื่อการบรรลุธรรมที่แตกต่างกัน ต่างวาระ ต่างรูปแบบ แต่ผลที่ได้จากการปฏิบัติตาม แนวทางสติปัญญา ๔ กลับได้ผลรับเดียวกัน คือ การบรรลุธรรมตั้งแต่ พระอริยบุคคลเบื้องต้นคือพระโสดาบัน จนถึงพระอรหันต์ ได้สรุปเป็นตารางต่อไปนี้(มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๓๙.)

ตารางที่ ๑ เปรียบเทียบวิธีปฏิบัติเพื่อการบรรลุธรรมของสหชาติ

สหชาติ	วิธีการบรรลุธรรม	เวลาการบรรลุธรรม
พระอานนท์	ได้ฟังธรรมจากพระปทุมมณีนันทาในเรื่องอัน บุคคลไม่ควรยึดมั่นถือมั่นในขั้น ๕ บรรลุ โสดาบัน และบรรลุอรหันต์โดยการกำหนด	บรรลุโสดาบันเมื่ออายุ ๓๗ และบรรลุ อรหันต์ หลังพระพุทธเจ้าปรินิพพาน

	อิริยาบถเอนกายเพื่อลงนอน ด้วยการเจริญสัมปชัญญะบรรพ หมวดกายานุปัสสนาสติปัฏฐาน ฐานภายในสติปัฏฐาน ๔	๓ เดือน ในเวลาใกล้รุ่งของวันกำหนดทำปฐมสังคยานา เมื่ออายุ ๘๐
พระกาฬุทายี	ได้เจริญวิปัสสนาด้วยการกำหนดรู้อาสวะทั้งปวงได้ ทำให้สิ้นอาสวะ ตตกิเลสเครื่องผูกได้	ขณะยืนฟังธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้า เมื่อเดินทางมาถึงวัดเวฬุวัน ในพรรษาที่ ๒ แห่งการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า
พระฉันทะ	ได้ฟัง กัจจานโคตตสูตร ตอนแรกท่านคลายทิฏฐิ ละความยึดมั่นถือมั่นในอดีตตา ตอนกลางเป็นการแสดงทศพลญาณของพระพุทธเจ้า ตอนท้ายเป็นการประกาศปัจฉยาการ หรือ ปฏิจจสมุปบาทที่ละเอียดสุขุม	หลังจากการทำปฐมสังคยานาและถูกสงฆ์ลงพรหมทัณฑ์ เกิดธรรมสังเวช และได้ฟัง กัจจานโคตตสูตร จากพระอานนท์ ในช่วงอายุ ๘๐
พระยโสธราเถรี หรือ พระภัททา- กัจจานาเถรี	ได้ฟังจันทกนิริชาตก จากพระพุทธเจ้าได้ บรรลุโสดาบัน และเมื่อท่านบวชเป็นภิกษุณี เจริญสมถและยกจิตขึ้นสู่วิปัสสนาแล้วได้ บรรลุอรหัตต์	ได้บรรลุโสดาบัน เมื่ออายุ ๓๗ ได้ บรรลุอรหัตต์เมื่อบวชเป็นภิกษุณี ไม่ถึงกึ่งเดือน เมื่ออายุ ๔๐
กัณฐกะเทพบุตร	ฟังพระสัทธรรมจากพระพุทธเจ้า ละสังโยชน์เบื้องต้น ๓ คือ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลพตปราคาส บรรลุโสดาบัน	หลังจากหัวใจสลายตายไปเกิดเป็น กัณฐกะเทพบุตรบนสวรรค์ชั้น ดาวดึงส์และลงมาเฝ้าพระพุทธเจ้า

ตารางที่ ๒ เปรียบเทียบการได้รับการยกย่องของสหชาติ

สหชาติ	เอตทัคคะ
พระอานนท์	๕ ด้าน คือ พุทฺธุต ผู้มีสติ ผู้มีคตติ ผู้มีอิติ และ พุทฺธอุปัฏฐาก (ได้รับการยกย่องตั้งแต่ยังเป็นพระโสดาบัน)
พระกาฬุทายี	ผู้ยังสกุลให้เสื่อมใส

พระฉันทะ	ไม่ได้รับการยกย่องเพราะบรรลุล้างพระพุทธรูปเจ้าปรินิพพานแล้ว
พระยโสธราเถรี	อภิญญาใหญ่ หรือ มหาภิญญา
กัณฐกะเทพบุตร	ไม่ได้รับการยกย่อง

ตารางที่ ๓ เปรียบเทียบการบรรลุดุธรรมของสหชาติ

สหชาติ	บรรลุดุ	คุณวิเศษ
พระอานนท์	อรหัตต์	วิชา ๓ ปฏิสัมภิตา ๔ วิโมกข์ ๘ อภิญญา ๖
พระกาฬุทายี	อรหัตต์	วิชา ๓ ปฏิสัมภิตา ๔ วิโมกข์ ๘ อภิญญา ๖
พระยโสธราเถรี	อรหัตต์	วิชา ๓ ปฏิสัมภิตา ๔ วิโมกข์ ๘ อภิญญา ๖ (มหาภิญญา)
พระฉันทะ	อรหัตต์	ไม่ปรากฏหลักฐาน
กัณฐกะเทพบุตร	โสดาบัน	ไม่มีคุณวิเศษ

ดังนั้น จากตารางการเปรียบเทียบวิธีปฏิบัติเพื่อการบรรลุดุธรรม ช่วงระยะเวลาการบรรลุดุธรรม การได้รับการยกย่องเป็นเอตทัคคะ ของสหชาติของพระพุทธเจ้านั้น มีความแตกต่างกัน แต่เมื่อบรรลุดุพระอรหัตต์แล้ว พระอานนท์ พระกาฬุทายี พระยโสธราเถรี ได้วิชา ๓ พร้อมคุณวิเศษ ปฏิสัมภิตา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เหมือนกัน ส่วนพระฉันทะบรรลุดุพระอรหัตต์ แต่ไม่มีหลักฐานปรากฏว่าได้คุณวิเศษ แต่ทุกท่านได้บรรลุดุที่สุดแห่งทางเดินบนทางสายเอก ทางอันประเสริฐขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้า มีจุดหมายเดียวกัน คือ พระนิพพาน อันเป็นสุขที่แท้จริง

ข้อเสนอแนะ

๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรให้ความสนใจในการศึกษาการบรรลุดุธรรมของสหชาติของพระพุทธเจ้าเชิงเปรียบเทียบ เพื่อศึกษาประวัติและการสั่งสมบารมีของสหชาติของพระพุทธเจ้า เพื่อการบรรลุดุธรรมของสหชาติของพระพุทธเจ้า ต่อไป

๒. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

การศึกษาการบรรลุลหกรรมของสหชาติของพระพุทธรเจ้าเชิงเปรียบเทียบโดยกำหนดเป็นแนวปฏิบัติที่เหมาะสมและสอดคล้องกับภาวะทางสังคม

๓. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยขอเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป ๒ เรื่อง คือ

๑. ศึกษาหลักการปฏิบัติเพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะทางสังคมและปลูกฝังแก่เยาวชนให้เห็นคุณค่าด้านการประพฤติปฏิบัติ
๒. ศึกษาการปัจจัย ผลกระทบการเปรียบเทียบสังคมปัจจุบันกับสมัยก่อนเพื่อการประพฤติที่เหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
- คณะกรรมการโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เล่มที่ ๑๙. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชซิง จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๖.
- จำเนียร ทรงฤกษ์. (๒๕๕๓). **ชีวประวัติพุทธสาวิกา(พระภิกษุณี หรือพระเถรี)**. พิมพ์ครั้งที่ ๔ กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิเพื่อนวล แม่พัว ทรงฤกษ์,
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๒๑. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิธรรมทานกุศลจิต, ๒๕๕๖.
- พระมหาประมวล ฐานตโต (บุลาถม). (๒๕๔๘). **ต้นไม้ประจำพระพุทธองค์**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ร่มธรรม.
- อำพัน-สุนรัตน์ วิประภษิต. (๒๕๕๓). **๘๐ พระอรหันต์ ฉบับสมบูรณ์**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.